

อิเหนา

ผู้แต่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ลักษณะการแต่ง กลอนบทละคร

เรื่องย่อ

กษัตริย์วงศ์เทวัญซึ่งสืบเชื้อสายมาจากองค์ปะตาระกาหลาทรงครองเมือง ๔ เมือง คือ กุเรบัน ดาหา กาลัง และสิงห์ดำหรี เป็นพี่น้องร่วมพระบิดาพระมารดาเดียวกัน ประเพณีของกษัตริย์วงศ์เทวัญนี้ถ้าประสูติพระโอรส องค์ปะตาระกาหลาต้นตระกูลซึ่งเป็นเทวาในสวรรค์ จะลงมาประทานกริชสลักชื่อให้ ถ้าประสูติพระธิดาก็จะต้องอภิเษกกับโอรสวงศ์เทวัญด้วยกัน ท้าวกุเรบันมีโอรสชื่ออิเหนา ได้หมั้นหมายไว้กับธิดาท้าวดาหาชื่อบุชบา ส่วนสียะตราโอรสของท้าวดาหาได้หมั้นหมายไว้กับวิยะดา น้องสาวของอิเหนา เมื่ออิเหนาเจริญวัยขึ้นได้ไปช่วยในงานถวายเพลิงพระอัยกีที่เมืองหมันหยยา ได้เห็นจินตะหราพระธิดาท้าวหมันหยาก็หลงรัก ไม่ยอมกลับบ้านเมือง เมื่อท้าวกุเรบันทรงทราบข่าวก็บังคับให้กลับ เพราะพระมารดาจะประสูติพระธิดา อิเหนาจำใจกลับ แต่เมื่อพระมารดาเป็นปกติแล้วก็ทำอุบายหลอกล่าไปเที่ยวบ่า แล้วปลอมเป็นโจรสลัด บันหยี ท่องเที่ยวไปจนถึงเมืองหมันหยยา ขณะท่องเที่ยวไป ได้รบพุ่งกับเมืองใหญ่หน่อยได้เมืองเหล่านั้นเป็นเมืองขึ้นมากมาย เมื่อบันหยีเดินทางมาถึงเมืองหมันหยยา ท้าวหมันหยยาทรงทราบว่าป็นอิเหนาก็ดีพระทัย ต้อนรับให้เข้าอยู่ในพระราชฐาน อิเหนาได้จินตะหราเป็นชายา ไม่ยอมกลับบ้านกุเรบันและปฏิเสธที่จะอภิเษกบุชบา ทำให้ท้าวดาหากริ้วมาก ถึงกับตรัสว่า ถ้าผู้ใดมาสู่ขอบุชบาจะยกให้ทันที ระตูจระกาได้ทราบข่าวจึงขอให้ท้าวล่าสำผู้เป็นพี่ชายไปสู่ขอให้ ท้าวดาหาจำใจต้องยกให้เพราะประกาศไปแล้ว ร้อนถึงองค์ปะตาระกาหลา เกรงว่าบุชบาจะต้องไปเกลือกกัลลวักกับวงศ์ระตูจึงบันดาลให้วิหยาสะกำโอรสท้าวกระหมิงกุหนิง เก็บรูปวาดที่จระกาใช้ช่างไปลอบวาดได้ วิหยาสะกำหลงรักนางบุชบา ท้าวกระหมิงกุหนิงจึงส่งทูตไปสู่ขอ เมื่อท้าวดาหาปฏิเสธเพราะได้ยกนางบุชบาให้กับระตูจระกาไปแล้ว จึงทำให้เกิดศึกกระหมิงกุหนิงขึ้น ท้าวกุเรบันบังคับอิเหนาให้ไปช่วยรบ เหมิเช่นนั้นจะตัดพ่อตัดลูก ทำให้อิเหนาจำใจยกทัพไปช่วยท้าวดาหา การรบครั้งนี้ท้าวกระหมิงกุหนิงและวิหยาสะกำตายในที่รบ เสรีจศึกแล้วท้าวดาหาเรียกนางบุชบาออกมาให้อิเหนา เมื่ออิเหนาเห็นนางบุชบาก็เกิดหลงรักถึงกับไม่ยอมกลับบ้านเมืองหมันหยยา ท้าวดาหาเกรงจะเกิดเรื่องขึ้นจึงรีบจัดการอภิเษกบุชบากับจระกา อิเหนาจึงทำอุบายเผาเมือง แล้วลอบลักพาบุชบาไปไว้ในถ้ำ

องค์ปะตาระกาหลาก็วิ่งอิเหนามาก ขณะที่อิเหนาเข้าไปแก่งสังสัยในเมืองจันทรงบันดาลให้ลมหอบบุษบาไปไว
ท้ายเมืองประมอดัน ปลมมร่างให้เป็นชายให้ชื่อว่า อุณากรรณ และประสาทรให้แก่งกล้าในการรบและสาบว่า
ให้จำกันไม่ได้จนกว่าพี่น้องทั้ง ๔ คือ อิเหนา วิยะดา บุษบา และสียะตราจะได้พบกันพร้อมหน้า อุณากรรณ(บุษบา)
ได้เดินทางเข้าเมืองประมอดัน ท้าวประมอดันเห็นก็มีความเอ็นดู รับเลี้ยงเป็นโอรสบุญธรรม แต่อุณากรรณอยู่ใน
เมืองประมอดันไม่นาน ก็คิดถึงอิเหนา จึงทูลลาท้าวประมอดันไปท่องเที่ยว เพื่อออกติดตามอิเหนา และเข้าไปยัง
เมืองกาหลัง ท้าวกาหลังก็ทรงจำไม่ได้ว่าเป็นหลาน แต่ก็ทรงชักชวนให้อยู่ในเมืองนั้น อิเหนาได้เข้าไปแก่งสังสัย
ในเมืองและได้พาวิยะดาออกมาด้วย ครั้นกลับมาถ้าก็ไม่พบบุษบา ก็ปลอมตนเป็นโจร ออกติดตามจนกระทั่งถึ
งเมืองกาหลัง ได้พบอุณากรรณก็จำไม่ได้ แต่สังคามระตาและประสันตามีความสงสัย อุณากรรณเกรงความจะ
แตก จึงลาท้าวกาหลังออกจากเมืองไปบวชเป็นชี สียะตราน้องชายบุษบาเห็นพี่สาวหายไปถึงลาพระบิดามารดา
มาเที่ยวป่าแล้วปลอมเป็นโจรชื่อ ย่าหรีน ออกติดตามหา จนเข้าไปในเมืองกาหลัง ได้เห็นวิยะดาก็เกิดความรัก
อิเหนาคิดว่าเป็นโจรก็โกรธ แต่สังคามระตาจำได้และได้ช่วยย่าหรีนลักพานางและพิสูจนให้อิเหนารู้ว่าย่าหรีน คือ
สียะตรา บันหยี(อิเหนา) ออกติดตามอุณากรรณ(บุษบา) เมื่อไปพบนางซึ่งบงกชเขาก็คล้อยคล้าย คล้อยคลา จึงหลอก
พามาเมืองกาหลัง ประสันตารับอาสาพิสูจนว่า นางชีหรืออุณากรรณคือนางบุษบา โดยการเช็ดหนังเรื่องราวของ
ทั้งสองพระองค์ ความจริงปรากฏขึ้น และทั้งสี่ก็จำกันได้ ต่อมาสียะตราได้ทูลเชิญท้าวภูเรบันและท้าวดาหาไปยัง
กรุงกาหลัง เพื่อจัดงานอภิเษกอิเหนากับบุษบาและจินตะหรา ณ เมืองกาหลังนั้น

ข้อความบางตอน

จะให้เชื้อพมมานหวานถ้อย	จะได้ไปเป็นน้อยชาวหมั้นหย่า
เขาจะเช็ดชื่อลือชา	ว่ารักสามีท่านกว่าความอาย
อันความอัปยศอดสู	จะติดตัวชั่วอยู่ไม่รู้หาย
ร้อนใจอะไรเล่าเจ้าเป็นชาย	ไม่อัปอายชายหน้าก็ว่าไป